

DUŽNICI!

Pročitajte pažljivo naše upozorenje na 6. strani i odazovite se našem posljednjem pozivu, želite li, da ovaj naš lijepi i tako potrebiti list izlazi i dalje.

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj dječkovnog računa 36.789.

Pretplata: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko: za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

ITALIJA U SVJETSKOM RATU

PRIGODOM SVEĆANE FAŠISTIČKE PROSLAVE ULASKA ITALIJE U RAT.

Ove je godine Italija godišnjicu svog ulaska u rat protiv Austro-Ugarske proslavila naročito svečano. U Rimu je održan veliki sastanak svih granatijera, na grobu neznanog junaka zamijenjena je straža kraljinjera sa stražom infanterije, koja će od sada taj grob čuvati, u te je dane upriličen u Rimu veliki kongres avijatičara iz čitavog svijeta, koji su preletjeli Atlantski ocean pa su održane i velike aeronautečke parade s manevrima, kosti generala Cadorne prenesene su u posebni mauzolej, a moglo bi se uzeti u proslavu te godišnjice i dolazak turških ministara Ismet paše i Ruždi beja u Rim, da tamo potpišu novi ugovor o prijateljstvu.

Razumije se talijanska štampa je u proslavi imala kao po običaju veliku ulogu i raspisala se je o značenju, koje je Italija imala u ratu i o tome, kako je Italija svojom intervencijom spasila Antantu i omogućila rušenje Austro-Ugarske. Razumije se, u tim tvrdnjama ima malo ozbiljnosti i istine.

Italija sada iznosi svoj veliki doprinos pobedi s jednom jedinom namjerom: ona propagira reviziju mirovnih ugovora i računa, da će svojim upornim traženjem i isticanjem svojih velikih zasluga prije i kasnije, kad eventualno dođe do revizije mirovnih ugovora, doći do onih teritorija, koje nije mogla po svršetku rata da dobije, a na koje ona reflektira.

Ovih dana u talijanskoj štampi izlazio je neke vrsti ratnog obračuna. Izneseno je sve što je Italija imala navodno dobiti po Londonskom ugovoru i po još nekim ugovorima, a to je upoređeno s onim što je stvarno dobila. Ono, što joj nije dano treba joj dati! To je smisao i zaključak tih članaka u talijanskoj štampi. Jedan je članak u tom smislu izšao i u Mussolinijevom listu »Il Popolo d'Italia« pod naslovom: »Italija traži!«

Tim povodom pisalo se je mnogo u talijanskoj štampi o tome, kako je Italija s najvećom iskrenošću ušla u rat na strani Antante i kako je ona bila odlučna kad je opazila što se dogadja latinskoj i sestrinskoj Belgiji, koju su Nijemci pregazili. Potaknuta naplennitijim porivima Italija je, navodno jurnula u rat bez preduvišnjanja na strani pravde protiv Austrije i Njemačke. Ona navodno nije išla s nikakvim računima u rat, ali kad se je već poslje rata došlo do toga da se dijeli ono, što je zarobljeno, Italiji je trebalo nešto više dodijeliti...

Da malo osvijetlimo ulogu Italije u prošlom ratu, da dokazemo kako je Italija proračunano ušla u rat iznijet ćemo nekoje detalje, koji su interesantni. Imali smo na primjer, ovih dana prilike čitati memoare njemačkog kneza Bülowa, koji je u ono vrijeme bio poslanik u Rimu.

On kaže, da tri dana prije nego je navješten rat Austriji o tome nije govorio ništa, jer je Italija bila neodlučna nije znala za koju stranu da se odluči, gdje će joj bolje konvenirati.

Ona je bila veoma neodlučna, računala je na kojoj je strani veća sila i s koje bi strane mogla više da dobije po svršetku rata. Knez Bülow kaže u svojim memoarima i ovo:

»Nekoliko dana prije nego što je Italija objavila rat Austro-Ugarskoj, sjedio sam za ručkom sa generalom i dvorskim maršalom Morom. On je bio oduševljen pristalicom rata protiv Austro-Ugarske. Imao je, kao iškusni i stari vojnik i diplomata, žalosnih iskustava s Austrijom i stoga nije trpio ni Habsburgove.

General Mora je bio medju prvima koji su savjetovali talijansku vladu da odmah u početku traži od Austro-Ugarske garantije u pogledu minimalnih kompenzacija u Trentinu.

Ali moram sasvim iskreno priznati, sve do trenutka kad je Italija objavila rat Austro-Ugarskoj, bilo je u Italiji mnogo ljudi, koji su bili za neutralnost. U Rimu i u provinciji bilo je uticajnih ljudi, i dobroih patriota, koji su smatrali da bi Italija najbolje učinila, kad bi i dalje, sve do kraja rata, ostala neutralna. Ratnički rasploženi elementi u Italiji su, istina, pravili veću alarmu, ali su pristalice neutralnosti bili u znatnoj većini.

Još sredinom maja 1915., dakle ne tako mnogo prije objave rata, čuo sam od jednog talijanskog narodnog poslaniča da mu je ministar unutrašnjih poslova pričao, kako bi u Italiji, da se priredi plebiscit, većina naroda sasvim sigurno odlučila za neutralnost.

Najmoćniji političar već godinama bio je u Italiji Giovanni Giolitti. On je sve do rata bio naš veliki i iskreni prijatelj, ali Berthold i Bettmanu nije mogao da oprosti nevjemu politiku s ultimatumom Srbiji. I sam

Giolitti je, poslije objave rata Austro-Ugarske Srbiji, tražio garancije za kompenzacije u Trentinu i bolji postupak s Talijanima, koji žive u Austriji.

U jednom pismu, koje je Giolitti u početku rata uputio narodnom poslaniku i svom prijatelju Peanu, rekao je, da bi se do Trentina moglo doći bez krvi i to bi bilo najzgodnije rješenje i za Italiju.«

Prema ovome je jasno, da je Italija ušla u rat protiv Austrije zato, jer se od Austrije nije nadala nikakvim kompenzacijama, a u isto vrijeme je opazila, naročito poslije bitke na Marni, da je Antanta jača od centralnih sila.

Naročito interesantnu ulogu u talijanskom užaženju u rat imao je Mussolini. Poznato je, da je on ispočetka bio protiv rata. On je bio socijalista i zagovarao je mir. Ali on je izdao socijalizam, zanijeli su ga franci, koje mu je nudila Francuska da povede u Italiji propagandu za ulazak u rat. Od najačeg neutraliste on postaje najborbeniji intervencionista. Mijenja mišljenje i nastupa u par dana sa svim oprećnim parolama. On je ispočetka govorio: »Talijanski proletarij ne smije više proljevati svoju krv da ustaži žedju patriotskog Moloha. Nacionalna zastava to je kropa, koju treba zabititi na gnojštu.« Napadao je u socijalističkom listu »Avanti!« nacionaliste, koji su bili za rat protiv Austrije:

»Ti nacionalisti slušaju valove Jadra na i svaki hitac iz topa ozvanja u njihovoj duši imenima: Valona, Bar, Skadar, Dalmacija. Mi na svaki način odgovaramo, da proletarij nije voljan da se bije u ratu s ciljem osvajanja. Mi stoјimo na stanovištu, da Italija mora ostati neutralna do svršetka ovog rata.«

Danas se spominje kao motiv za ulazak Italije u rat nesreća Belgije, koja je bila pregažena od Njemačke. To smo imali prilike čitati u nekoliko fašističkih listova. Medutim 1914. Mussolini je pisao pod naslovom »Talijanski proletari budite otporni pre frazama ratobornih!« ovo:

»Žele da nas dirnu sudbinom Mučenice Belgije. To je sentimentalna fraza forsirana od Francuske i same Belgije. Ove dvije kume htjele bi iskoristiti osjećaje svijeta. Za nas je Belgija samo jedna zaraćena sila, kao svaka druga i ne može da nas dirne njezinu sudbinu.«

A kad se je prodao Francuskoj i osnovao svoj list »Il Popolo d'Italia«, Mussolini je pisao: »Onoga, ko bi se usprotivio ratu možete odmah da osudite, da ga ubijete!«

Toliko o samoj metamorfozi Italije od 1915. i o ondašnjem Mussoliniju.

»A kad smo već na tim temama, da vidimo kakvu je pomoć Italija dala Antanti svojim užaženjem u rat? Sto je zapravo taj Vittorio Veneto? Da li Italija ima pravo kad uime pobjede kod Vittorio Veneta traži bilo što?«

Vittorio Veneto, to je jedna velika uljava, kojom fašizam hrani talijanski narod, to je jedna žalosna fikcija. Vittorio Veneto je za Italiju navodno »najveća pobjeda svijeta«, »pobjeda, koja je spasila svijet«, »jedina pobjeda postignuta na otvorenom polju«. To su riječi iz talijanskih hvalospjeva, kojima se veliča ta »pobjeda«. »Giornale d'Italia« kazao je jednom zgodom čak, da je Italija pobjedom kod Vittorio Veneta stvorila Jugoslaviju, jednom drugom zgodom napisao je i ovo:

»La vittoria di Vittorio Veneto cred l'Impero brittanico e francese.« (Pobjeda kod Vittorio Veneta stvorila je britanski i francuski imperij!?)

Italija je još uvek opsegnutu mišlju, da je ona svojim ulaskom u rat 1915. »spasila Antantu. Ali poznato je, kako se je Antanta razočarala i pokajala za Londonski pakt odmah u početku, jer se je situacija bila pogoršala stupanjem Italije u rat. Antanta je moralna spašavat Italiju. Prvi veliki poraz u maju kod Asiaga i Arsijera u južnom Tirolu, pa onda onaj historijski kod Kobarida u oktobru 1917. pokazala su kako je Italija »spomagala« i »spasavala« Antantu. I jedan i drugi put spasila je Antanta — Italiju, i to 1916. ruski general Brusilov preuranjenom ofenzivom (Luck), a 1917. iz Kobarida francuska i engleska brza pomoć.

Iza tih velikih poraza velike su se sile bile doista pokajale radi angažmane na Italije i bilo im je sigurno što, da su sklopile Londonski pakt.

U ono vrijeme pisao je duhoviti i lucidni Giovanni Papini: »Riječima i klasičnim parafrazama ne dobijaju se ratovi, za koje su potrebi teški topovi, veliki novci i jaki ljudi. Možda bi Italija i bila spremna, da uz zvuk tropa, prelazi Alpe i s baterijama metafora napadne na Beč.«

Ali ja bih, u ovim danima, rado dao stotinu D'Annunzia i sto tisuća njegovih

govora za sigurnost, da general Cadorna ima ispod svoje kape ma i pola Junte vojničkog genija.«

Doista veliki je rat pokazao, da ne samo Cadorna, nego ni čitava Italija nije imala pola funte vojničkog genija. Da se to dokaze dovoljno je postaviti ovu činjenicu: Italija je na austrijskom frontu povele 12 velikih bitaka, ali nije sa svom svojom velikom snagom uspjela da probije frontu, ma da je uvijek raspolagala sa više ljudi i sredstava. Positivno se znade, da je u 4 velike bitke razmjer snaga bio ovakav: u pješadiji Austrija i Italija 1:4, a u artiljeriji 1:8. Italija je imala na fronti 4 puta više pješadije i 8 puta više artiljerije, — pa ipak nije ništa postizala, a poraz je bio uvijek na njezinu strani.

Godina 1918. bila je za Italiju naročito strašna. Poslije Kobarida talijanska je vojska bila u rasulu i demoralizirana do skrajnosti. Diaz koji je naslijedio Cadornu nije takodje imao mnogo više od pola funte vojničkog genija.

Ko zna kakav bi danas izgledao Vittorio Veneto, da Italiju nije podržavala Antanta i da konačno nije došlo do revolucije u Austro-Ugarskoj.

Da nije bilo probjeda na Solunskom frontu i da nije bilo Slavena, koji su srušili Austriju iznutra, Italija bi bila i danas iza Soče. Jer zapravo talijanska je vojska kroz Vittorio Veneto ušla na bivši austrijski teritorij na bazi utanačenog primirja od 2. novembra, koji je diktovali

a nekoj pobjedi i nekom porazu austrijske vojske nema ni govor. Ko se ne sjeća onih dogodjaja iz posljednjih dana rata? Frančet d'Esperye bio je skoro u Beogradu, a Foch je pobijedosno napredovao, dok su talijanske čete još uvijek bile nemoće. U venetskoj dolini bio je već proveden nalog, da se ne upotrebljavaju više topovi velikog kalibra, već su vojnici i oficiri napuštili jarke i vraćali se komodno svojim kućama, ali Italija do primirja svedeno nije mogla ništa da učini. Tek onda, kad je čitav svijet govorio o miru, Italija je izmisila neku ofenzivu, koja nije bila potrebna. S velikim pješačtvom zauzimalo se je ono, što nije niko branio. I to je bio Vittorio Veneto. Kako je Italija »srušila« Austriju i kako je oružjem i pobjedom zauzela one krajeve, koji su pripadali Austriji pokazuju najrečitije nekoj momenti iz »pobjede« na moru, o čemu smo pisali nedavno povodom smrti admirala Cagni.

To je bila samo jedna epizoda iz mizerne historije talijanskog tradicionalnog »heroizma«. Drugačije nije moglo ni biti. Zar nije Mussolini još lanjske godine govorio o dekadenci talijanskog naroda u vojničkom pogledu:

»Ma l'eclisi dei secoli della decadenza pesa ancora sul nostro destino.«

Pogledamo li sa malo više pažnje u historiju talijanskih ratova i vojničkih potvrdava nailazimo na gotovo same neuspjehe ili na problematične uspjehе. Kakav je uspjeh imala revolucija 1848. g., ili rat protiv Austrije 1866.? — Da nam se ne predbacati neobjektivnost i tendenciozno izvršenje činjenica citirat ćemo jednog Talijana, koji se je nedavno u jednoj svojoj radnji mimo gred osvrnuo i na fizičku, vojničku, moralnu i duševnu dekadenciju talijanskog naroda. Taj je Talijan famozni Mario Mariani, koji je pored svojih brojnih odličnih romana napisao još mnogo više političkih stvari, pa tako n. pr. jednu vanrednu studiju o Makjaveliju itd. On na jednom mjestu kaže:

»Ne treba zaboraviti, da ako smo mi postigli slobodu i jedinstvo, to se je dogodilo milošću božjom i voljom drugih naroda.«

Potreba evropskog ekilibrija, rivalitet velikih sila, dekretirao je Italiju malo po malo u Parizu, Berlinu, Londonu. »L'Italia farà da se (Italija će sve sama učiniti)«, to je fraza, koja pokazuje da je musolinijanski bufonizam kod nas stari grijeh, ali kad bi Italija bila doista moralna da se podiže sama ratovima kod Novare i Kustoce, bitkom na moru kod Visa i pothvatima onih 2.000 gribaldinaca, koji su se pojavljivali svakotoliko, da izvuku batina, mi bi bili dugo čekali Italiju.

Na jednom drugom mjestu Mariani kaže: »Ušli smo u Rim noć i ovjenčali smo se slavom Abba Carime. U Tripolisu nas je jednu godinu opsjedalo 10.000 beduina sa jednom jedinom malom baterijom, a nas je bilo 100.000. D'Annunzio je pak neobavješten pjevao o slavi.«

Naše učestvovanje u evropskom konfliktu donijelo nam je Caporetto i farzu Vittorio Veneta. Ta je farza mogla da iludira samo nas, jer su nas drugi poznali i previše dobro, a da bi vjerovali u Vittorio Venetu. Ivo Mihovilović,

DUŽNICI!

Pročitajte pažljivo naše upozorenje na 6. strani i odazovite se našem posljednjem pozivu, želite li, da ovaj naš lijepi i tako potrebiti list izlazi i dalje.

Ovaj put »Istra« izlazi kao dvobroj. Idućeg tjedna naš list ne će izći. »Istra« će opet redovito izlaziti svaki tjedan, kada se dužnici odazovu i opomeni i pozivu, koji smo im razaslati ovih dana. — O njima ovisi sudbina našeg lista.

Vijesti iz Julijanske Krajine

NOVA FAŠISTIČKA KAMPAÑA ZA PROMJENU PREZIMENA.

»Ako to ne učine povuci ćemo ih za kose!« Trst, juna 1932. Fašistička akcija za italijaniziranje Julijanske Krajine provodi se punom parom. Svake se nedjelje održavaju u raznim mjestima Istre i Goričke propagandistički sastanci koji prema instrukcijama tajnika fašističke stranke Staracea imaju svrhu da se u narodu podigne »fašistička temperatura«. Direktorij fašističke stranke za istarsku pokrajinu održao je sjednicu u Puli i dao svim mjesnim odborma fašističke stranke instrukcije za provođenje fašističke propagande. Posebne komisije zaitalijaniziranje slavenskih imena rade kod svih pokrajinskih uprava u Julijanskoj Krajini. Do sada je ova akcija imala uspjeh u gradovima ali sada se sve jači vrši pritisak i na seljake da italijaniziraju svoja prezimena. Najstrože se pazi da se na krštenju daju djeci talijanska imena, a za one koji već imaju slavenska imena kao što su Milan, Vladimir, Miloš itd. fašisti su se pobrinuli da ta imena

**ČETRDESET I DVA MILIJUNA TALIJA
NA MORA PROGOVORITI U OBRANU
MALTE.**

Trst, maja 1932. — U tršćanskom »Il Piccolo della Sera« od 18. maja izšao je članak s naslovom »La voce di Malta«. U tom članku govori se o talijansku Malte i o nečovječnom postupku Engleske, koja je ukinula tamo talijanski jezik u školama. U članku se kaže:

»Jezik, rasa, historija ne može se ukinuti jednim dekretom. Maltežana ima pre malo, da bi se njihov glas mogao čuti. Ujedino se s njima. Svi 42 milijuna Talijana treba da digne svoj glas u obranu talijanstva Malte. To nam nalaže solidarnost i nacionalno dostojanstvo.«

Interesantno je sve ovo, a još je interesantnije, ako se uzme u obzir kako uvredljeno znade da skoči ovaj isti list, kad u ime nacionalnog dostojanstva jugoslovenski narod pokuša da nastupi u obranu našeg naroda u Julijskoj Krajini.

NACIONALNI KARAKTER RIJEKE.

Rijeka, maja 1932. — Ovih dana čitali smo u riječkom fašističkom listu popis umrlih i vjenčanih na Rijeci u danima 29 i 30 maja pod naslovom »Bollettino dello stato civile dei giorni 29 e 30 maggio 1932 — A. X.«. Ono posljednje »A. X.« znači »Deseta godina fašizma.« U tom popisu nismo našli nijedno talijansko prezime. Zabilježena su ova imena umrlih: Matko, Stopar, Oberdorfer, Poljak, Skalar, Gregorka i Šega. U rubrici vjenčanih zabilježena su ova imena: Princ, Bostjančić, Lazarević i jedino talijansko prezime u čitavom tom popisu — Franchi... To u desetoj godini fašizma i pored strogih zakona, koji nalaže, da se prezimena netalijanskog oblika promijene u talijanski oblik.

TRŠĆANSKA RAFINERIJA MINERALNIH ULJA PRESELIT ĆE SE U GENOVU.

Trst, maja 1932. — Genova odnosi sve Trstu. Ponešto mu uzimlje i Veneciju. To je politika fašizma, koji uništava naše kraljeve, da ne bi trijeli stete stari talijanski kraljevi. Ovih dana promijela se je Trstom vijest, da će iz Trsta biti preseljena u Genovu i rafinerija mineralnih ulja. Tršćanski podešta Pitacco je doduše u općinskom vijeću pokušao da te vijesti demantira te je rekao, da je taj glas bez temelja. Ali pozitivno se znade, da će se Rafinerija ipak preseliti u Genovu. To je već odlučeno, samo se čeka da se neke stvari prije toga urede.

ITALIJANSKI KATEHET, KI SE JE NAUCIL SLOVENSCINE PROGNAN IZ JUJISKE KRAJINE.

Trst, maja 1932. Iz Italije je prišel na osnovno šolo u Idriji za katehetata pater Troner. Taki kateheti, ki jih fašizem pošilja na mejo, so strogi fašisti in gorie šolskim otrokom, kateri se težko pričujejo italijanci. Brezrčni so ti »kaplani babil« in brezobzirni v svojem potučevalnem delovanju med slovenskim ljudstvom. Izjema med njimi je bil pater Troner. Ko je prišel v Idrijo, je kmalu spoznal, da je tamnošnje ljudstvo dobro in pošteno, mirno in verno. Hudo mu je bilo, da ni mogel govoriti s Idrijčani, ki ne znajo italijanski. Pričel se je učiti slovenščine in nekoga dne je pričel v šoli po italijanskem pouku razlagati pohlevnim otrokom, kateri je imel tako rad, verouk v njihovem jeziku. Šlo je počasi pa vedno boljše. Pater Troner se čuti duhovnika in kot tak ve, da je njegova dolžnost učiti otroke v njihovem materinskem jeziku. Idrijčani so imeli patra radi — zdivil pa je v Gorici fašistični konzul Aveanti in sklenil, da pošle patra nazaj v Italijo. To se je zgodilo. Pater Troner je pred nekaj dnevi žalosten zapustil Idrijo, ki mu ostane v dobrem spominu. Po Idriji pa govorio sedaj fašisti, da pride kmalu nov katehet, ki bo pravi fašist in se ne bo naučil slovenščine...«

FAŠISTIČKI FINANCI VIDE U SVAKOM ZRNU KAVE KONTRABAND.

Gorica, maja 1932. — U posljednje vrijeme krimčarenje je u krajevinama uz granicu uslijed velike bijede, koja tamo vlada, veoma rašireno. Ali i financa je stroga, pa čak i prestroga. Po neki put osudjuju se i nevini ljudi na kaznu zbog krimčarenja, a da stvarno nisu ništa krimčarili. Tako, je ovih dana skoro nastradao krčmar Valentín Gostiša iz Črnog vrha kod Idrije. Kod njega su financi našli manju količinu kave i tužili su ga da je to prokrumčario, ma da je uvjeravao financa, da je kavu kupio u Idriji. Teško se je izvukao od optužbe, donievši na sud fakturu trgovca, kod kojeg je kavu kupio. Razumije se, troškova je bilo.

ŠTO FAŠISTE UZRUJAVA?

Trst, maja 1932. — Rimski »Tribuna« donosi članak, u kojem se oštrim riječima osvrće na izlaženje engleske »Istarske Riječi« (Istrian Word) u Sjedinjenim Državama i napada g. Vlahu Vlahovića, koji se je usudio, da u programu lista kaže, da će voditi plemenitu propagandu u obranu slovenske narodne manjine u talijanskom rođstvu. —

U istom smislu i na isti način uzrujava se i puljski »Corriere Istriano«. — Razumije se, fašizmu je vrlo neugodno, što će se na engleskom jeziku Amerika upućivati o zlodjelima fašizma nad našim narodom.

GENERALNI SEKRETAR FAŠISTIČKE STRANKE STARACE DOLAZI U ISTRU

Pula, maja 1932. — Fašistička štampa najavljuje, da će 15. juna doći u Trst i Itsru generalni tajnik fašističke stranke Achille Starace. On će na licu mjesta da se informira o stanju fašizma u našim krajevima i da odredi direktive za daljnju fašističku akciju.

BROJ NEZAPOLENIH U ITALIJI NAGLO RASTE

Trst, maja 1932. — Službena »Gazzetta Ufficiale« donosi statistiku o broju nezaposlenih radnika u Italiji. Razumije se ta statistika nije potpuna, jer uzimlje u obzir samo one nezaposlene radnike, koji dobivaju potporu od zavoda za asikuraciju. Ta se potpora dobiva par mjeseci, a onda nezaposleni nije više u spisku, pa prema tome nije unesen ni u statistiku. Pa i brojni, koji su u statistici velik je. Koncem aprila ove godine bilo je, kako iznosi »Gazzetta Ufficiale«, u Italiji 1.000.025 radnika bez posla, dok ih je koncem aprila lanjske godine bilo 670.353. — Tako kaže službena statistika, međutim drži se, da u Italiji ima preko 2 milijuna besposlenih. Mnogo više nego učlanjenih u fašističkim organizacijama...

PROMET TALIJANSKIH ŽELJEZNICA I LUKA SVE JE MANJI I MANJI

Trst, maja 1932. — Ovih dana generalna direkcija talijanskih željeznica objavila podatke o prometu željeznica u prva četiri mjeseca ove godine. Kroz to vrijeme prevezeno je na svim talijanskim željeznicama 12.004.840 tona robe, dok je u isto vrijeme lanjske godine prevezeno 14 milijuna 195.405 tona robe.

U talijanskim je lukama u aprilu 1932 ukrcano 2.458.334 tona robe, dok je u aprilu lanjske godine ukrcano 2.726.489 tona.

ITALIJA SVE MANJE IZVOZI I UVODI

Trst, maja 1932. — Generalna direkcija talijanskih carina objavila je brojivo o izvozu i uvozu u prva četiri mjeseca ove godine. Vrijednost uvezene robe iznosi 2991 milijuna lira, a izvezene 2226 milijuna lira. U prva četiri mjeseca lanjske godine uvoz je iznosio 4169, a izvoz 3204 milijuna lira. — Očito je, da Italija sve manje uvozi i izvozi.

NOVO ZNIŽANJE PLAĆ.

Trst, maja 1932. Pred kratkim so uveljavili novo delovno pogodbo za nameščence pomorskih prometnih podjetij. O tej pogodbi so razpravljali tudi na zadnjem sestanku tržaškega direktorija nacionalne zveze brodarjev. Tajnik zveze je z »velikim zadoščenjem« ugotovil, da so se pričela tudi za brodarje uveljavljati načela »delovne listine«, ki jo je Mussolini sčasno proglašil leta 1926. kot osnov socialne sistema v delovnih odnosa med delodajalcem in delojemalcem.

Stvarni učinek nove delovne pogodbe pa je bil ta, da so bile brodarjem znova znizane plaće, in sicer onim, ki služijo na ladjah s tonazom nad 1600 ton, za 10 odstotkov, ostalim pa za 5 odstotkov. Te redukcije se nanašajo na njihove osnovne plače. Posebej in še v veliko večji meri pa so znizali njihove izredne prejemke.

»PAPINSKI LEGAT BLAGOSLIVLJE ITALIJU I FAŠIZAM«.

Rijeka, maja 1932. Pod tim naslovom donosi riječka »Vedette d'Italia« opširan izvještaj o svečanostima u Padovi u vezi s stogodišnjicom Svetog Antuna Padovanskog. Tom je prilikom u Padovu došao i Papinski izaslanik, jedan Kardinal. On je svečano ušao u katedralu, dočekan sviranjem papinske, kraljevske i fašističke himne »Giovinezza«. Poslije raznih ceremonija u katedrali kardinal je održao govor, u kojem je rekao, da je Sv. Otac Papa prisutan ovim svečanostima duhom i da blagoslovil Italiju, Kralja, kraljevsku familiju, Dučea, fašistički režim, fašizam, prestavnike vlasti i, na koncu, padovansko pučanstvo.

FAŠISTIČKA ŠTAMPA O NAŠOJ EMIGRACIJI IZ JUJISKE KRAJINE.

Trst, maja 1932. »Il Popolo di Trieste« u jednom članku pod naslovom »Fuoruscismo di marzo giuliana in Jugoslavia« na svoj poznati način govori o našoj emigraciji. U tom je članku rečeno više gluposti i nemogućih tvrdnja, nego pametnih misli i nema smisla osvrati se na sve što je u tom članku izneseno. Ali interesantan je zaključak tega članka. »Popolo« naime kaže, da je pitanje naše emigracije za fašizam važno i da to pitanje mora fašistička vlada dobro prostudirati u tančine i riješiti ga na način, kako to traži dostojanstvo i najviši interesi fašističke države. Sto to traži »fašističko dostojanstvo« mi dosta ne možemo da dokučimo.

SMRT GORIŠKEGA FAŠISTOVSKEGA VODITELJA.

Gorica, maja 1932. — V Gorici je preteklo soboto umrl pokrajski upravni tajnik fašistične stranke Urzi. Podlegel je bolezni na ledvicah. Tajnik Urzi je bil u zadnjem času lastnik čevljarske v Mirnu pri Gorici. Poleg drugih je bila tudi njegova zasluga, da so bili iz mirenske tovarne odpuščeni vsi slovenski delavci. Doma je bil iz Sicilije po vojni pa je bival v Furlaniji. Štiri leta je bil fašistički tajnik v Tolminu, kjer se ga je ljudstvo še sedaj dobro spominja. Pokopan je bil v Mirnu.

ANTIFAŠIZEM V ITALIJI DELUJE: ŠTEVILNI INCIDENTI NA DNEVNEM REDU.

Trst, maja 1932. — V Italiji je prišlo u zadnjem času do novih demonstracija proti fašističnim oblastem.

V Mentani je uprizorila demonstracija skupina žensk, ki so se zbrale na trgu pred občinskim uradom, pred katerim so vpile: »Daje dela in kruha!« Razjarijene žene so napadle podešata v krajevnega fašističnega tajnika ter ju preteple. Demonstracije je izvalo deloma zares ponemanjanje hrane in drugih potreščin, deloma pa aretacija nekoga kmeta, ki so ga osumili, da je posekal drevces, ki so je fašisti vsadili sredi vasi v spomin na umrela Mussolinijevega brata Arnalda. Karabineri in fašistični militski so aretilali več ljudi.

Druugi incident se je dogodil v Reggiu Emiliji, kjer je skupina antifašistov razdelila med ljudi, veliko količino protirežimskih letakov. Fašisti so alarmirali policijo in karabinerie, ki so blokirali trg, na katerem so bili protifašisti. Miličniki, ki so spremljali karabinerie, so takoj segli po oružju ter oddali tudi več strelov. Več oseb je bilo ranjenih.

TALIJANSKI VOJNICI SILUJU TALIJANSKE UCITELJICE PO ISTRI.

Rijeka, maja 1932. — Dne 30 maja pred riječkim je tribunalom obavljen proces protiv Gioacchino Gesu, starog 22 godine, vojnika od 152 regimete infanterije, koji pripada četi u Ilirske Bistrici. Bio je optužen, da je 31. maja lanjske godine na cesti, koja vodi iz Ilirske Bistrice silovao učiteljicu Luciu Marro. Lucia Marro i njezina sestra, ki so još cestom bile su zapravo napadnute od čitave jedne grupe vojnika, kolima je na čelu bio optuženi Gesu. Gesu je čak učiteljicu bajunetom prisilio, da mu se poda. Ona se je opirala, pa je pritom bila ranjena bajunetom. Ali na sudi nije imala dovoljno dokaza protiv tog junaka, pa je tribunal bio prisiljen, da ga riješi bez kazne. Dan zatem riječki je tribunal imao da sudi jednom vojniku, koji je za vrijeme manevra ubio nehotice navodno iz puške jednog svog druga.

DELovanje GORIŠKEGA ŠKOFLJSKEGA UPRAVITELJA PO SMERNICAH FAŠIZMA.

V zadnjem času si goriški škofski upravitelj znani mons. Giovanni Sirotti silno prizadeva, da bi čim bolje organiziral Katoliško akcijo na Goriškem. Res je pričelo u zadnjem času intenzivne delovanje več takih goriških društva, tako »Katoliški može«, »Katoliške žene«, »Katoliška moška mladina« in »Katoliška ženska mladina«. Administrator Sirotti je za vse ta društva imenoval predsednike in ostale voditelje pa je u katoliškom glasilu »Idea del Popolo« tudi objavil pismo, v katerem načrtovanje imenovanje voditelje, naj zastavijo za Katoliško akcijo vse svoje moći, tako da se bodo njene organizacije čim prej razširile po vsej goriški nadškofiji.

Pripravljanje goriškega nadškofijskega upravitelja bi bilo morda povsem razumljivo, če bi se goriška katoliška akcija ne imenovala specifično »Italijanska katoliška akcija« in če bi njeni po mons. Sirotti imenovani voditelji ne bili izključno sami Italijani. Tako pa je že preračunani učenici Sirottijeve katoliške akcije neizogiven: Italijanska katoliška akcija bo čim prej razpredla svojo organizacilo med slovenskim ljudstvom, ki tvori veliko večino katolikov v goriški nadškofiji. Zato iamči sam mons. Sirotti, njegovi duhovniki in pa — goriški fašisti, ki bo gotovo znal pravilno oceniti in tudi izrabiti prenovljeno in italijansko katoliško akcijo v svoje raznoredovalne namene.

Mons. Sirotti pa s to svojo politiko ni napravil uslogo le goriškim fašistom, mar več je vsaj nekaj utrdil tudi svojo kandidaturo za bodočega goriškega nadškofa.

U TALIJANSKIM POMORSKIM MANEVRI MAZECE UČEŠĆA 130 BRODOV.

Trst, maja 1932. U izveštaju finansijske komisije senata o budžetu za mornaricu za 1932—1933 godinu predviđeno je povećanje izdataka za 1.300.000.000 lira (blizu četiri milijarde dinara).

U tome izveštaju se veli:

»Mudrost nalaže da se predviđa nova mogućnost utrkivanja u naoružanju. Italija treba tada, koordinirajući vojske kopna, mora, i vazduha, biti u mogućnosti da izadije u susret opasnostima koje jedna spoljna volja može da stvari.«

Kada je ministar mornarice admiral Siriani izašao pred senat da branji ovaj budžet, koji je u ostalom jednoglasno primljen, on se zadržao naročito na novim sretstvima ratne mornarice. Ističući važnost podmornica i hidroaviona, podvukao je da isto tako značaj velikih bojnih brodova nije zbog toga niti malo umanjen.

Na kraju govora admiral Siriani je saopštil senatorima da će na ovogodišnjim flotnim manevrima učeti učešća 130 ratnih brodova i 23 eskadrile hidroaviona.

MANEVRI SA 50.000 LJUDI U TOSCANI.

Trst, maja 1932. U debati koja se vodila u fašističkom senatu o budžetu ministarstva vojske senator Nuvoloni je zahtjevao izradu strategiskih puteva ka francuskoj granici, jer su neophodno potrebni. Nakon govora istakao je potrebu da Francuska pristaje na ispravku italijansko-francuske granice oko Nice i Savoje, jer bi se time ostranio jedan od razloga nesporazuma između Italije i Francuske.

Senator general Grazioli govorio je da će budući rat biti dinamičan i odlučan, i da se za njega mora dostojno spremiti italijanska vojska. Istoči potrebu da se povećaju izdatci za vojsku. General Grazioli veli da je fašistički duh ušao u vojsku i da

Glasovi štampe

ŠPANSKI LIST »LA LIBERTAD« O RAZ-MERAH V JULIJSKI KRAJINI.

Madridski dnevnik »La Libertad« je pod naslovom »Na smrt obsojeni po fašizmu in prenačilnim nadpisom: »Radosti današnjih dnevov objavil članek o usodi južnoslovenske narodne manjine pod Italijo,

ki ga v dokaz, kako se le tudi v našem svetu začel zanimali za naše sosednje pod Italijo, v naslednjem objavljamo v celoti.

»La Libertad« piše:

»Italija je bila, preden se je polastil vladu fašizem, čisto liberalna in demokratska država. Versailleska mirovna pogodba je dodelila Italiji nove pokrajine, nemški Južni Tirol in Julijsko Kraljino, kjer so bili Italijani spomin na veličino doževske republike in Avstrije, katera je gospodovala nad beneškim in lombardskim pokrajinami. Ko se je umaknila otdot, je vzel s seboj nekaj italijanskih rodbin, katere je naselila v Istri in Trstu. Ogromno večino v tej pokrajini pa tvori slovensko prebivalstvo.

»Države ki so v Versaillesu sestavile novi zemljevid in so pridobile nove narode, imenovane »narodne manjine«, so sprejele obvezno, da podpišejo »nekakšno poročilo in obzire, to se pravi, da jim zalažejo kulturni, politični in socijalni razvoj; da bodo spoštovale njihove narodne osobine in življene.

Italija je bila zaradi svoje prošlosti in svoje zgodovine izločena iz teh poročev, ker sta že sama zgodovina »risorgimenata« in duh Cavourja in Mazzinija bila dovoljno poročivo za to.

»Toda medenj mesec med novimi gospodarji in novimi podaniki je bil kratek. Garibaldjeva in Cavourjeva Italija je hitro začela kazati znake rablja. Novi bogatši niso upoštevali duševnega razpoloženja, ki je nastalo tekom polpetih let na bojnih poljanah. Ljudje na vlasti so bili samo spretni parlamentarni blebetači. Industrijski mogotci in proletarijat se niso menili za govorjenje na Montecitoriju. Proletarijat je zahotel, da se izpolnijo med vojno dane obljube. Industrijski so jih odbijali. Spopadi so se dogajali dan za dan. Težka industrija je čutila potrebo, da si pridobi zaščitnika. Ponudil se je Mussolini. Tedaj je pričel ples med staro, preperelo in imperijalistično Italijo. Zmagala je ta in zmagala je pred pohodom na Rim (leta 1922.).

»Bilo je pred usodnim pohodom na Rim, ko je imperijalistična Italija prišla v Julijsko Kraljino. V njenem kljunu se je vili napis: »Odio agli slavi« (»Mržnja proti Slovanom«). In tedaj je pričela žaločna iztrebljevanja narodne manjine, ki ima edino krivdo, da živi na zemlji svojih pradovedov, da govorji jezik, ki je različen od Dantjevega; ki je kriva, da ljubi; kamenje svojih očetov; ki je slednjič kriva, da noči umre brez imena.

Toda »Odio agli slavi« ne čuti človečnosti, ne prizanaša. Strahuje z bombami v rokah in bodalom med zobmi, z vuhuni in izzivači, z »benemerito« (karabinieri-orčniki) in milicijo, z oskrnjevanjem ženstva, s pljuvanjem v usta otrokom v šoli, z zapiranjem njihovih očetov, z deportacijami in streljanjem v hrbot. Tako se rešuje to vprašanje.«

»In pojdimo v podrobnosti. Pod gospodstvom avstro-oigrške monarhije so Slovani v Julijsko Kraljino uživali politične in socialne pravice, ki so niso dale primerjati s pravicami nobenega vseh štirinajstih narodov, ki so sestavljali podunavsko monarhijo. V večnem boju z Italijani v pokrajini in pod gesmom Habsburžanov »divide et impera« so bili v bivsem »Küstenland« analifabetti neznani. Imeli so tri izdajateljstva: liberalno, socijalistično in krščansko-socijalno, štirinajset listov, konsume in proizvajalne zadruge, Narodne domove v mestih z mešanim prebivalstvom, kakor v Trstu, Puli, Gorici in Reki, gledališča, slovite artiste.

Njihove šole so stale na pedagoški visini, ki je niso presegale niti nemške. V kmetiske hiše je poštar prinašal po tri štiri liste. Ni je bilo vasi brez knjižnice.

Ob izbruhu svetovne vojne (1914) se je pokrajina evakuirala po nalogu vojaških oblasti in starci, ženske in otroci so z drugimi stvarmi vzel s seboj tudi knjižnice in zbirke listov. Vse so vzel s seboj v tujino, v nadi in brez dvoma, na boljše čase. Ko je minila vojna, so se vrnili k svojim razdejanim domovom s svojimi knjižnicami. Knjiga je temu narodu potrebna kot kruh. Hiše in vasi so se obnovile, odprle so se šole in gledališča. Življenje, ki je bilo prekinjeno polpeto leto, je zopet oživelilo, z večjimi silami, z novimi energijami.

»Italijansko vojsko, nove gospodarje je ta plemeniti, brez zlah misli narod sprejel, kakor da so mu bratje.«

»Visoko dneče obljube, ki so bile dane v imenu tisočletne latinske (rimsko) civilizacije so se hitro razblinile.«

Preden so fašisti prišli na vlast, so novi gospodarji začeli prikrajevati svobodščine, pridobljene pod avstrijskim jarom. V mestih so izginili dvojezični napisi, imena železniških postaj so se izpremenila, gore so se prekrstite. V Rim so prihajale pritožbe, iz Rima pa ukazi, da naj se nadaljuje. Prve fašistične tolpe so vdrlje v pokrajino, pretepojajo moške in ženske, žaleč jezik in zgodovino. Prebivalstvo v Istri in na Goriškem je moralno trpeti vse muke. Vsa pokrajina je postala plen teh tolip. Naskakovali so zadruge in podjetja in lili rušili, ženske so oskrunjali, otroke, hodeče v šolo, so pretepal.

»Slovensko narodno gledališče v Trstu (Narodni dom), kjer se je nahajal hotel prvega razreda in kavarna, razna podjetja, tiskarna z rotacijskimi stroji, knjižnice, arhivi,

NARODNE MANJINE I DANAŠNJA SITUACIJA

NA KOJO JE STRANI ODGOVORNOST.

Današnja situacija u svijetu nije laka. Postoji čitav kompleks neriješenih problema od vitalne važnosti za države, narode i pojedince. Svi se slažu da su prilike u kojima živimo nenormalne. Problem nezaposlenosti, problem razoružanja i mnogo drugo prolazi mislima ljudi, zadobiva obilježje aveti, koja prijeti i koja zamraćuje pogled na sutrašnjicu. Postavlaju se diagnoze: ekonomski ili moralna kriza, ali život ide dalje i ne čekajući odgovor na to donosi svakim danom sve više i više potешkoča. Sredstva kojima se lječi današnjica kao da nisu dovoljna. Upravo se ne zna, s koje strane da se počne. Teško je razabrati, da li je nešto danas uzrok teškoj situaciji, problemi povezani u međusobnoj ovisnosti: teško je lučiti ih jednog od drugog.

Od pitanja koja otežavaju današnju situaciju, spada ovamo

I naročito teško i delikatno pitanje narodnih manjina. Nema sumnje, da bi uklanjanje potешkoča u vezi s pitanjem narodnih manjina u znatnoj mjeri značilo uklanjanje opasnosti u Evropi.

Hoće li nestati opasnosti sa strane narodnih manjina ne ovise nipošto o njima samima, nego o političkoj zrelosti onih, kojima su narodne manjine podvrgnute. Zato je pitanje narodnih manjina, koliko god bilo ono u vezi s drugim evropskim pitanjima, ipak u svojoj suštini problem sam za sebe. Ako je taj problem tako težak, znači da je stanje u kojem manjine živu teško. Da se to stanje olakša, treba da prvi korak učine vlade narodnih većina. Manjine to ne mogu; one su danas u svojim pravima okrnjene, a u mnogim državama lišene i onih najosnovnijih ljudskih prava. Ako do toga danas nije došlo i ako nema izgleda da bi moglo naskoro doći, znači da se tu radi o mentalitetu, koji nije pročiščen i koji još uvijek sniva o imperializmu nad drugim narodima i o zadovoljenju svoga nezasitnoga apetita. Dok god bude potrajal nacionalno šovinstvo, u bilo kojoj formi, problem narodnih manjina ostat će onako teškim problemom kakav je danas.

Nema toga argumenta osnovanog na pravednosti, koji bi davao pravo na to, da se jedan narod briše sa zemaljske kore.

I upravo zato manjine imaju pravo, da se brane sredstvima, koja im stoje na raspolaganju, kada se god nad njima provodi nasilje. Dakako, iz toga nastaju potешkoči, koje ugrožavaju današnjicu, ali je već dosada jasno, da je pitanje narodnih manjina u prvom redu posljedica šovinskog mentaliteta narodnih većina, a tek u drugom redu postaje ono faktorom današnjih potешkoča u svijetu.

Kada se u postupku prema manjina budu upotrebljavale drukčije metode, otpast će i razlog, da budu manjine nezadovoljne, a s time će u velikoj mjeri biti pomognuto i općoj situaciji u svijetu.

Manjine gotovo svih evropskih država živu u položaju, koji ih ni u kom pogledu ne može zadovoljiti. Samo neke države, vezane svojim potpisima na međunarodnim ugovorima, rješavaju kako tako manjinsko pitanje. Ostale države, koje nemaju pismenih obaveza, tretiraju pitanje narodnih manjina samovoljno prema vlastitoj uvidljivosti. Da su kod toga u svim državama interesi manjina zapostavljeni interesim većine, jasno je. Svakako je neobično, da se rijetko kada nalazi sklad između interesa većine i interesa manjine.

Postoji jedno mišljenje, koje se redovito praktički provodi, da u interesu većine treba krenuti i najelementarnija prava narodnih manjina.

Ovu nepravdu sankcioniraju na taj način i neke velike sile. One su doduše priznale, da su moralno vezane, da i narodnim manjinama, koje su nakon rata došpjele u njihove granice, pruže sve uvjete za normalan razvitak, jer su u rat stupile vodjene jedino načelima slobode naroda i demokracija, ali je svakako čudan paradoks, da ta proklamirana načela ne mogu jednakom vrijednosti za narodne manjine onako, kako vrijeđe za narodne većine.

Drastična povreda tih načela je današnje stanje jugoslavenskih, njemačkih i grčkih manjina u Italiji.

Cesto se čuju izjave, da je pitanje narodnih manjina stvar pojedinih država. Ta-

nastanča kulturnih društav, je postalozrtev plamena.

To ekspedicijo je vodil odvetnik Francesco Giunta, ki je bil potem za svoje zasluge imenovan za tajnika fašistične stranke in nekaj pozneje za državnega podstajnika.

Enaka osoda je zadela hrvatski gledališči v Puli in Pazinu in druga manjša v provinciji.

Teror, ki so ga, če ga že niso naročili, vsaj dopuščali vlađa Giovannija Giolittija in drugi vladalci, je tako postal gospodar v pokrajini.

Naša kulturna kronika

ALFRED KURELLA: MUSSOLINI OHNE MASKE (MUSSOLINI BEZ MASKE).

U ovoj kuži prikazuje nam pisac današnju fašističku Italiju u njenom pravom svjetlu. Pisac je propuštao čitavu Italiju i zadržao se u naivnijim centrima. On nije govorio s g. Mussolinijem ni s ostalim vodama fašizma. On je govorio s talijanskim narodom, vidio je kako on danas živi, saznao je njegov stav prema fašizmu i koje su njegove želje.

Pisac nam vrlo dobro prikazuje kako je uopće došlo u Italiji do fašističke diktature te nam odmah postaje jasna prava slika fašizma. Prikazuje nam političke dogadjaje neposredno poslije rata: otvorenu klasnu borbu u kojoj su talijanski seljaci bili uspijeli da se otresu svojih gospodara veleposjednika a talijanski su radnici bili zaposljeni gotovo sve tvornice i ustanovili u njima svoja radnička vijeća. Kao reakcija na ove dogadjaje pojавio se je fašizam i to u prvom redu kao pokret izvlaštenih veleposjednika kojima su se onda pridružili i industrijalci i sva ostala krupna buržoazija. Naravno, oni su bili samo finansijski dočim je gro pokreta sačinjavao dobro stoeći srednji stalež koji se je zalagao za vladu »jake ruke«. Raspolažajući ogromnim materijalnim sredstvima i dobrim organizacijom fašizmu je uspijelo da krvavo uguši sve pokrete koji su išli za oslobođenjem talijanskog naroda od svojih gospodara i da uspostavi prijašnje stanje.

Talijanski je narod danas daleko od fašizma. Politički je život potpuno zamro. U društvenom životu vlada velika tišina. Narod je potišten.

Mussolini mnogo obećaje i svaku svoju akciju počinje bombastičkim riječima i svečanim ceremonijama. Ali sve ostaje uglavnom kod samih riječi. Tako: »Žitna borba«, »Borba protiv tuberkuloze«, »Mejloracije« itd.

Klasne razlike ispoljuju se sada više nego ikada. Industrijskim i poljoprivrednim radnicima su nadnica iako pale, pa sve veća nezaposlenost i opća bijeda s jedne strane a s druge strane veleposjednici, grofovi, baroni, plemići, vitezovi, industrijalci, bankari i čitava vojska privilegiranih članova fašističke partije koji su zaposljeli sva viša mesta u državnoj administraciji.

U Italiji, po zakonu, ropaštva nema. Ne ma ga u onom obliku u kojem je postojao za vrijeme rimskog carstva ali postoji u malo drukčijem obliku. U Italiji, pogotovo u Južnoj, postoji još uvijek kolonat. Zemlja koja pripada veleposjedniku daje se u zakup, a zakupnici i podzakupnici je obrađuju pomoću kolona i nadnica. Svakog jutra trg se puni ljudima koji nude svoju radnu snagu za 7-8 lira dnevno a zakupnici kupuju na trgu lude kao u starom vječku robove.

Siroke mase talijanskog naroda mrze fašizam koji im nije donio ništa dobra već samo pogoršanje. No niko se ne usudjuje javno ustati protiv fašizma. Tajna policija radi svom snagom a sud za »zaštitu države« sudi nemilosrdno.

Klasna borba vodi se i dalje. Sav je rad, naravno, ilegalan i zahtjeva neprestano žrtve.

Knjiga je puna dokaznog materijala i pisana je doživljeno. Knjiga je izšla u Berlinu u izdanju »Neuer deutscher Verlag« 1931.

O. J. (Signal)

IZBRANI SPISI IVANA PREGELJA

U Ljubljani (Jugoslavenska tiskarna) izšao je VII. svezak »Izbrani spisi« našeg odličnog književnika Ivana Pregelja. U ovom svesku izšle su tri »ženske povesti«. »Dom gospa matere Serafine«, »Zvodonik« i »Ograjnica«, te pjesma »Od Kranja do Brezije«.

JOŠ JEDNA PROSLAVA SIMONA GREGORČIĆA

Dne 22. maja priredjena je u Ljubljani još jedna proslava Simona Gregorčića. Tu su proslavljeni »Gorjanci« u Prosvetnom domu. Bio je to jedan zanimiv koncert. Pjevali su mješoviti zborovi, ženski zborovi i solisti Gregorčičeve uglazbljene pjesme. Bilo je i nekoliko deklamacija njegovih najljepših pjesama. Ova je priredba vrlo lijepo uspjela.

DJEĆJI PJEVAČKI ZBOR IZ TRBOVLJA OPET NASTUPA.

Po čitavoj je Jugoslaviji već poznat dečji pjevački zbor, koji su u Trbovljama organizirali i koji vode naši zemljaci učitelji Šuligoj i Pertot. Taj je zbor koncertirao već i u Beogradu s velikim uspjehom. 3. juna ima taj zbor da nastupi u Trbovljama. Za taj se koncerat vrše velike pripreme.

V Julijsko Kraljino pa so poslali potem one slavne neznanice z nerazumljivo italijansčino in usposobljenostjo samo za pouk rimskega pozdrava in fašistične himne.

Slovenski narod se je vdal. Toda otroci niso hodili v šolo, ker so se bali pretežno v tudi zato ne, ker so si mislili, da jim za to, da se nauče kričati »Eja, eja... Viva Mussolini!« ni treba hoditi v šolo, ker se tega morejo naučiti tudi kie druge. Reakcija, ki je nastala v duši otrok, je bila velika in vredna občudovanja.

»Kmalu so se odkrile prve »zarote«. »Zarotniki« so bili logično — očetje...«

DALMACIJA POSLIJE RAPALSKOG UGOVORA

U ISTRI VLADA NASILJE — U DALMACIJI TALIJANI I TALIJANAŠI UŽIVAJU NEOGRAĐENI SLOBODU — FAŠISTIČKO »GANGSTERSTVO« I JUGOSLOVENSKO SLOBODOUMLJE — KOJE SU NAMJERE TALIJANA SA DALMACIJOM DA LI SMO SE MI JUGOSLOVENI ODREKLI ISTRE?

O Talijanima, ako — u ovaj čas — ničem drugom, može se govoriti kao o nekom čudnom, fenomenalnom narodu, koji trpi od fiksne ideje; ako nije to, onda je nešto drugo: pokvarenjaštvo, zataškavanje istine, zlonamjerno konstruisanje laži.

Šta to ima da znači, kad oni, dnevice, pričaju i trube o nekakvoj »siromašnoj dalmatinskoj braći«, o »poveri fratelli dalmati«, koja navodno podnosi paklene muke u jugoslavenskom »opstvu«, koju zlostavljaju njihovi tlačitelji (oppressori), koji su skučeni u svemu, pošto da su im oduzeta sva narodna i kulturna prava???

Harlekinsko ludovanje? Ili zgodno pronađene parole za potstrekavanje masa protiv nas?

I vrapcima na krovovima je poznato što sve ima ona šačica doklaćenih i potalijaničenih neprijatelja našeg naroda i naše države u Dalmaciji. Neka bi se ovim, obzirom na prilike našeg življa u Istri, izvela upredjenja.

Zaštićeni brojnim »pattima«, »trattatima« i »konvencijama«, šačica dalmatinskih Talijanaša (njih oko pet hiljada) može da se razvila potpuno slobodno na kulturnom, vjerskom, nacionalnom, prosvjetnom i kakvom li još ne polju. U njih ne smije niko da dirne. Njih, tako rekuć, ne smije niko ni da pogleda prijekim okom. Mogu da rade i čine šta hoće, ni vlas im ne spade s glave. Notorna je — tajna, da, dok im je nešto krivo, ulazu putem svojih mnogobrojnih konzula i sottokonsula protestne onte, zna se na koje mjesto. (A kako je u Istri!)

dozvoljena je propagandistička djelatnost predratnoj »Legi Nazionale«; danas ko baši nazvana »Lega Culturale«, na najširoj osnovici. U djelokrug te »kulturne lega« spadaju talijanske škole u — Jugoslaviju. Od tih talijanskih škola u — Jugoslaviju, navodim one u Dubrovniku, Korčuli, Šibeniku, Splitu, Krku... Osnovali su svoje škole gdje su htjeli, a, razumije se, i gdje su mogli. Zašto: mogli? Ta ne mogu otvoriti školu ondje gdje nemaju »svog« tere na. Eto, tako na pr. u Korčuli (toj, po njima, najtalijanskij-italianissimoj kuli u Dalmaciji) talijansku školu nije moglo da polazi dovoljno djaka, pa, da bi opravdali bitisanje te školice, navukli su nekoliko jedne diece iz susjednog otetog nam otoka Lastova. U koliko sam upućen, i roditeljima takve diece davaju potpore, da bi mogli uzdržavati svoju djecu.

Dalmatinskim t. zv. Talijanima kad god se prohtje da predju »all' altra sponda«, dotično u Italiju, oni bez daljnje, bez ikakvih »zapreka odu u Italiju, vraćaju se nesmetano bez bojazni da bi bili pozivani na odgovornost po kakvom su poslu odlažili onamo.

Jednom nedjeljno parobrodić »Jadera«, na pruzi Zadar—Lastovo, dotiče razne jugoslavenske luke u Dalmaciji. »Nespašena braća« uvijek dočekaju taj kurirski parobrodić, ulaze na nj, izlaze iz njega — nesmetano. Što na tom parobrodiću pričaju, šta slušaju, šta primaju, odnose i donose, to niko pozitivno ne može da kaže... Ali nasićuće se. I zna se.

Mogu čak da izvajaju i svoje zastave na pla stijega u času, kad mi u prisustvu

Pričevanje „Istre“

Zastava na vjetru

Jože Jeram Nastavak 21.

Poslije te pobede muževe je ipak obuzela brigado, što će sada da bude? S ranjenim kovačem vratili su se u selo. On je široko koracao, pobijedosno i smješćeći se.

— Ljuti me ipak, što ih nisam mogao natjerati u bijeg sam, — govorio je kovač. Toga im neću nikada zaboraviti.

— Ali dobro si se ipak držao — govorio mu je Meden.

— Prije rata prigovarali ste mi redovito, da neznam za domovinu. Sad sam vam pokazao, kako treba da se za svoju stvar borimo na barikadama.

— Ali mogli bismo ih noćas opet vidjeti, javi se neko.

— Ne vjerujem, reče na to kovač, ali vjerovao je jače nego svi drugi u tu mogućnost.

— Doći će s bombama, puškama i benzinom.

— Ako budemo složni niko neće doći u selo.

— Ako su oboružani sve je uzalud.

— Kako hoćete, — govorio je kovač. — Kako hoćete, viknuo je. Pa neka svaki svoju kuću branii! U mojoj sigurno neće provaliti, dok sam ja živ.

Kod tih riječi okrenuo se i otisao...

Glas, da su bili naraštajci iz varoši potučeni i potjerani u bijeg, raznio se velikom brzinom selom. Utisak bojazni, koji je bio okupio duše za vrijeme mise i poslije mise, nestao je. Radosni smijeh odražavao se sa sviju lica.

Međutim se je u varoši vršila svečanost u potpunom redu. Pred školom, koja je bila ukrašena za-

stavama sakupila se omladina. Svi razredi sa svojim učiteljima i učiteljicama. Djeca su nosila zastavice i cvijeće u rukama. Iz par obližnjih škola doveli su učitelji svoju djecu svu zaprašenu od cestne prašine na svečanost.

Crni redatelj s modrim trakom preko grudiju prišao je i stisnuo ruku suhoničavom i učitelju i zapatio ga: »Jesu li svi ovdje?«

Učitelj je pogledao po djeci i nekako kao da okljeva rekao je: »Svi su ovdje!«

Crni je redatelj kimnuo glavom.

Dječa su gledala svog učitelja s tihim posmjehom i kao da bi u sebi govorila: »Lagao je!«

Toga su dana lagali svi. Ne zato jer su htjeli lagati, nego iz straha, iz nevolje i iz neprijateljstva.

Na uglu škole stajali su pitomci šegrtske škole. Oni nisu marili za zastavice ni za cvijeće i ako su ga imali, zgnečili bi ga u rukama i odbacili. Smijali su se ljudima, koji su tuda prolazili i crnom redatelju u obraz.

U školskoj je zgradi čekalo omladinsko udruženje Balilla i pjevalo je kršćavim glasovima neku talijansku patriotsku pjesmu. To je bila odlična garda varoške mularije, sakupljene iz svih razreda. Bili su to sinovi i kćeri u varoši živućih talijanskih familija, te sinovi i kćeri onih slovenskih familija, koje su radi svog kruha bile prisiljene, da upišu svoju djecu u tu organizaciju. Dječaci su imali crne košulje i crne kape, djevojčice su bile odjevene u crna, kratka krila i bijele bluze. Većina između njih je sa prezentom gledala neuniformisane drugove. U ovima se je pak radjala mržnja, koja se je iz bojazni pred kaznom rijetko pretvarala u rječ.

Uz vrt stajali su naraštajci. Bilo ih je malo. Nešto ih je došlo iz susjednih mesta. Bili su većinom talijanske narodnosti. Domaći su bili poslani u Stožice. Desetak je njih imalo bicikle.

Itd., itd. — mogli bi nizati sve do u ne povrat činjenice koje bi demantovale talijanske tvrdnje da su njihovi sunarodnici (1) u Dalmaciji proganjeni od svojih — krvrednih gospodara (dagli oppressori!).

Po Rapalskom ugovoru, izgledalo bi, da je i zvanična i poluzvanična Italija lojalna na se primila obaveze tog ugovora i da poštiva svetost svojevolino potpisanih ugovora o pravu Jugoslavije na Dalmaciju. Ali...

Šta imaju da znače one mnogobrojne povlašćene organizacije koje u Italiji javno i otvoreno, nekažnivo, rade — možemo reći — na očilepljenju Dalmacije od Jugoslavije, ili bar na suočavanju Dalmacije? (U daljinim člancima ova našu tvrdnju potkrepićemo sa navodima iz talijanske štampe i javnih govora).

Cime ima da se opravda postojanje sljedećih organizacija na tlu kraljevine Italije? Eto:

1. Već spomenuta »Lega culturaie« u stvari predstavna »Lega nazionale«.
2. »Dante Alighieri«.
3. »Pro Dalmazia«,
4. »Coscienza adriatica«,
5. »Pro mare nostro«,
6. »Comitati d'azione dalmatica«,
7. »Gruppo d'azione Dalmazia per le scuole italiane«,
8. »Società dalmatica di storia patria«,
9. »Niccolo Tomaseo«,
10. »Udruženja dalmatinskih iridentista: Dalmazia«,
11. »Azzuri di Dalmazia«.

Sve te borbene organizacije poduprte su od poluzvaničnih nacionalnih udruženja, kao na pr. od »Lega navale«, »Ente nazionale adriatico«, »Garibaldi«. Udruženja ratnih dobrovoljaca itd.

Sve te organizacije imaju zadatku da u svojim pristalicama razvijaju pomorsku jadransku svijest, kojoj je konačni cilj da oživotvori tobožnje istorijsko pravo Italije i da prisvoji cijelo Jadransko more a time i našu Dalmaciju, pa da onda postane talijansko jezero...

Kome nisu jasne namjere Talijana sa Dalmacijom?

Što se kod nas poduzima da se stane na put toj baš ne bezopasnoj propagandi?

Koliko se kod nas radi na budjenju Istarske svijesti? I ako se radi — ko radi?

Imamo li prava i mi, kao suveren narod u kome je uvriježena svijest o narodnom posjedu; da za volju, ne znaju čiju, sjedimo skrštenih ruku i ne reagiramo na izazove, da ne odvraćamo Talijanima istom mjerom pogledom na Istru.

Talijani, kako pišu i govorile, očekuju »presudni čas« (l' ora dell' immancabile redenzione). Pa ipak: yidićemo.

Ljubidrag Garčina

RAZNE VIJESTI

NARODNE MANJINE U JUGOSLAVIJI UŽIVAJU POTPUNU SLOBODU ŠTAMPE

Prema prikupljenim podacima izlazi danas u Jugoslaviji u 90 mesta ukupno 976 listova i časopisa na 8 jezika. Uslijedajući broj stanovnika (13.930.918) sa brojem listova, rezultira, da na svakih 14.275 stanovnika dolazi po 1 list. Ovaj broj odgovara skoro tačno prosječnoj nakladi lista, te bi se mogao stvoriti teoretski zaključak, da svaki stanovnik Jugoslavije čita po 1 primjerak nekog lista.

Narodne manjine u Jugoslaviji uživaju potpunu slobodu štampe. Ovo potvrđuje činjenica, da 1.165.400 narodnih manjina imaju 79 periodičkih publikacija. Uporedjujući ovaj razmjer (1:14750) sa općim u Jugoslaviji (1:14275) postaje svaki demant o nekom tobožnjem nasilju protiv narodnih manjina u Jugoslaviji apsolutno suvišan. Tim više na mjestu je isticanje žalosne činjenice, da 915.500 Jugoslovena koji žive kao narodne manjine u susjednim državama i nemaju nego tek 2 tiskalnika (oba u Austriji) iako su do prije nekoliko godina imali mnogo više svojih listova, koji su svi obustavljeni. Dok je na teritoriju današnje Jugoslavije do 1918. g. postojalo jedva 40 listova sadanjih narodnih manjina, njihov se je broj u kratkom vremenu udvostručio, a od 21 jugoslovenskog lista, koji su izlazili samo u Istri, Trstu, Gorici, i Zadru danas nema nijednog. 513.500 Njemačaca u Jugoslaviji imaju 41 list, a 122.000 Hrvata i Slovenaca u Austriji tek 2. Za 472.400 Mađara u Jugoslaviji postoje 32 lista, a 62.000 Jugoslovena u Mađarskoj, 60.000 u Italiji, 140.000 u Grčkoj nema svojeg glasila.

NEKADAŠNJI RIJEČKI GUVERNER POČINIO SAMOUBIJSKO

Prema vijestima koje su stigle iz Beča, skočio je iz trećeg kata jednog hotela bivši guverner na Rijeci grof Ladislav Szapary. Grof Szapary posve je propao i izgubio sav svoj imetak tako, da konačno nije imao čime da plati ni hotelski račun. Potpuno osiromašio, ostavljen od svijetu, svršio je ovako tragično jedan od najuglednijih članova nekadašnje mađarske aristokracije. Grof Szapary bio je nakon smrti monarhije mađarski poslanik u Londonu.

SMRT ISTARSKOG EMIGRANTA NA SUŠAKU.

Sa Sušaka nam javljava: U Suškoj bolnici umro je poslije duge i mučne bolesti naš zemljak Albert Košuta, rodom iz Sv. Križa kod Trsta, mlađi od 21 godine. Početak mu je obavljen uz veliko učestvovanje emigranata iz Istre i pratinju mjesne glazbe, koja je odala posljednu počast pokojniku. Pokojni Košuta došao je na Sušak pred godinu dana da potraži zaklonište i zaradu u slobodnoj domovini i da zajedno s ostatim emigrantima čeka dan slobode i uskršnju. Ali sudbina je drukčije htjela. Naš je dragi drug podlegao bolesti. Umro je u slobodnoj Jugoslaviji, koju je veoma volio, radi koje je morao da napusti rodnu kuću. Neka mu je laka zemlja! Emigrant.

Molimo sve dužnike, da nam doznaće bar jedan dio dužne preplate.

UPRAVA »ISTRE«.

U hotelu Petelin je čekala glazba i skupina odraslih crnih košulja, koja je imala neko-potuglasno sjetovanje. Tek od vremena na vrijeme nekoj su se uzrujavali i počeli bi da viču, ali bi se doskora opet umirili. Pred sudom i pred poštom su stajali državni službenici, u koliko nisu bili već pomiješani medju crnim košuljama.

U općini je šetao gore dolje nervozno podeštat, u crno odjeven, s cilindrom u ruci. Općinski činovnici su se glasno smijali i zabavljali u veži zgrade.

Pred tvornicom bili su razvrstani radnici. Uz njih red jašio je neprestano gore dolje fašista u crnoj košulji na konju. U rukama je imao batinu. To je radnike ozbiljno uznenirivalo, da im je vrijala krv.

Gledaj ovog kozaka, knut ima...

Svi su se obazreli na nj, kad je ponovno jašio pored njih i gledao u njihova lica izazovno, kao da čita crne misli, koje se bude u njima.

Šta, kozak? Kad bi bio kozak, mogao bi da se ponosi. Tatar je on, a ne kozak! — nadoveže je dan drugi radnik.

— Žao mi je da nisam ostao kod kuće.

— Zar si sit kruha?

— Malo ga je i gorak je. S ovim komedijama ga čine još gorčim...

Medju ženskim je pala nenadano duhovita opaska, koja je izazvala upravo grčeviti smijeh. Jahač se je zaustavio pred njima i gledao ih je podozriivo. Vidjelo se je, da osjeća, kako je taj smijeh naijenjen njemu. Pocrvenio je i pogledao strogo:

— Šta se smijete? Jeste li sve tu?

— Od onih koje smo tu nijedna ne manjka.

Upozorenje našim preplatnicima i saradnicima!

Ovaj broj našeg lista izdajemo kao dvojni. Idućeg tijedna »Istra« neće izići, nego tek za petnaest dana. Bili smo prisiljeni da tako uredimo radi troškova, koje ne možemo da snosimo uz velik broj nemarnih preplatnika, koji svoje dugove pramašoj upravi još nisu uredili. OVIH DANA SMO SVIM DUŽNICIMA RASPOSLALI OPOMENE S RAČUNOM NJIHOVOG DUGA, PA SE NADAMO, DA CE SE ODAZVATI I DA NEĆE DOZVOLITI, DA SE PROTIV NJIH POSLUŽIMO KRAJNIM MJERAMA. Odazovu li se svi naši dužnici i dostave li nam svote koje dugujete ili bar jedan dio tih svota, naš će list moći, da i dalje redovito svaki tjedan izlazi u dosadašnjem formatu. Ne odazovu li se naši dužnici pozivu, koji smo im poslali moglo bi se dogoditi ono, što ne bi nikako služilo našoj emigraciji na čast, da naime »Istra« prestane sasvim izaziti.

JOŠ JEDAMPUT NAGLAŠUJEMO: »Istra« OVISI O PREPLATNICIMA, O SVAKOM POJEDINOM NJEZINOM PREPLATNIKU!

Nemojte misliti, da nije važno, da baš vi pošaljete vaši pedeset, dvadeset i pet ili 12 i pol dinara. Morate biti svjesni da baš o toj maloj svoti, koju vi dugujete ovi si opstanak našeg lista i ako budu svi tako mislili — bit će dobro.

Saradnicima poručujemo ovo: uslijed toga, što smo iz finansijskih razloga bili prisiljeni, da odredimo da ovaj, a možda i još koji broj izidje kao dvobroj, to jest svakih petnaest dana umjesto svakih tjedan dana, to će se redakcija, dok se prilike ne normaliziraju i dok preplatnici ne učine svoju dužnost, morati rukovoditi novim okolnostima. ČLANCI NEKA BUDU STO KRAĆI I STO STVARNIJI. Po mogućnosti ni ledan članak ne bi smio prelaziti ledan stupac. Članici neka obraduju samo prilike našeg naroda u Julijskoj Krajini. Najviše ćemo polagati na VIJESTI IZ JULIJSKE KRAJINE I IZ ITALIJE. O emigrantskim organizacijama uvrštavat ćemo samo VRLO KRATKE IZVJEŠTAJE, STVARNE I INFORMATIVNE. To činimo sve samo s jednom namjerom, da u listu donešemo, što više interesantnog materijala, u skraćenoj formi, kako «te strane čitatelji ne bi bili oštećeni i ako kraće vrijeme ne će lista dobivati svaki tijedan.

Na koncu MOLIMO JOŠ JEDAMPUT PREPLATNIKE, da uzmu k srcu naš poziv i da uredi svoje račune. Sposit će time list i prištedi emigraciji jednu veliku sramotu. Pokažimo se, da smo sposobni uzdržati jedan list u emigraciji, kad smo u Julijskoj Krajini bili sposobni, da uzdržavamo ne jedan, nego dvadeset i jedan naš list.

NAŠ SPORT

O našem Sportskom klubu »Istra« iz Novog Sada nije se već odavna čulo, što ne znači da je taj naš mladi klub zaspao. Naprotiv, S. K. »Istra«, koji osim športa širi i kult Istre, lijepo se razvija. Polaganje ali sigurno, i to u oba pravca. U nedjelju, 29. maja imao je tri utakmice i to: Prevenstvenu u Bačkom Petrovcu protiv S. K. »Slovačkog«, koja se završila rezultatom 2:0 (0:0) za Slovački. Druga je bila prijateljska u Kaču sa rezultatom 3:1 za »Istru«, a treća u Novome Sadu protiv »ŽAK-a« sa 3:2 za ŽAK. Ove dvije posljedne igrala je rezerva tako, da je sva momčad »Istre« bila cijelog dana zaposlena. Svakako najinteresantnija utakmica je bila ona u Petrovcu. Sve te utakmice bile su pomažući manifestacija za Istru, pa je zato značenje našeg kluba u Novom Sadu naročito. Taj klub kroz sport s velikim uspjehom širi misao na Istru i u tom pravcu ima posebne zasluge.

INTENZIVNA PROPAGANDA NAŠEG PITANJA U VOJVODINI.

U cilju upoznavanja ovdašnjeg svijeta s teškom sudbinom Istre i svih otgnutih jugoslovenskih krajeva, priredilo je da sada novosadsko društvo »Istra« niz predavanja i priredbi. Ova predavanja stiču sve veću popularnost i pobudjuju opće interesovanje, što je i razumljivo, jer se braći iz Vojvodine pruža prilika da tako upozna neoslobđene naše krajeve kao i braču koja u tim krajevima živi, dok društvo »Istra« širem i propagiranjem narodne ideje i nacionalne svijesti stiče sve više priznanja. Iza serije vrlo uspješnih dosadašnjih predavanja, priredit će »Istra« doskora veliko predavanje i u Bačkom Petrovcu, mjestu, u kojem stanuju isključivo braća Slovaci. Prilikom zadnje Sportske priredbe, koju je naš mladi i agilan Sport Klub »Istra« priredio u Petrovcu, došli su predstavnici društva kojom je prilikom povedena i riječ o tome, da »Istra« priredi i u Petrovcu predavanje i da tamоšnje stanovništvo upozna sa Istrom i braćom Istranim. U počast Istre priredit će se »Istarski dan«, koji će se održati poslije Praškog svesokolskog sleta. Za to vrijeme će petrovačka društva sa »Istrom« poduzeti sve, kako bi uspjeli tog »Istarskog dana« bio što veći, o čemu nema sumnje, jer se za isti opaža već sada veliko interesovanje.

Kako se iz svega toga vidi, društvo »Istra« u Novom Sadu pristupila je zaista

izvršavanju svog zadatka, koji si je stavlja u program prilikom zadnje IV. glavne skupštine, te je bez sumnje, da će povodom proslave svoje petgodišnjice moći vedra čela i s ponosom stupiti pred javnost i podnijeti obračun svog petgodišnjeg negarnog ali i uspiješnog rada. Barba I.

PREDAVANJE O FAŠIZMU U OMLADINSKOJ SEKCIJI »ISTRE«.

U omladinskoj sekcijskoj društva »Istre« u Zagrebu, koja u posljednje vrijeme sve življe i uspiješnije djeluje i postaje jedna od najinteresantnijih i najaktivnijih naših organizacija, održao je predavanje student Z. A. H. o fašizmu. Prikazao je poslijeratno političko ekonomsko stanje i socijalno gibanje u Italiji i nastup fašizma najprije u parlamentu, a kasnije na vlasti na koncu prešao na prikaz kako fašizam rješava gospodarsko stanje Italije. Predavanje je bilo od brojne prisutne omladine dobro primljeno.

PREDAVANJE U LJUBLJANSKOM KLUBU PRIMORSKIH AKADEMICOV.

Dne 1. juna Klub jugoslovenskih primorskih akademikov u Ljubljani imao je svoj sastanak s predavanjem dra Hlavatya.

OBĆI ZBOR JUGOSLOVENSKE MATEICE V CELJU.

V Celju se je vršilo u rdeči sobi Narodnega doma pod predsedstvom g. dr. Bavedka, redni letni občni zbor celjske podružnice Jugoslovenske Matice. Zajedno s prisutnicima mrtvila u centrali trpijo vse podružnice med njimi tudi celjsku. Narodno obrambeno delovanje je otežkoćeno. Na sestanku zaupnikov 5. jula lani u Celju je bilo sklenjeno, da se JM zdrži z Narodno Obrano. Tajniško poročilo je nato podal predsednik g. dr. Bavedek, blagajniško pa g. Mirnik. Po izglasovanem absolutoriu je bil izvoljen dosedanji odbor. Pri slučajnostih je bilo na predlog g. profesorja Mravljaka sklenjeno, da se počaka s pobiranjem letošnje članarine dotele, da bo končno rešeno, ali se pokrajinski odbor JM u Ljubljani raspusti ali ne. V primeru raspusta bi se celjska podružnica JM zdržala z družbo sv. Cirila i Metoda.

NAŠI V ŠKOFJI LOKI.

Sestanek emigrantov v nedeljo dopolne v Sokolskem domu v Škofji Loki je lepo uspel. Na sestanku so se sprejela pravila, nato pa je imel zanimivo predavanje akademik g. Figar iz Ljubljane o emigrantskem pokretu. V najlepšem soglasju je zbor sklenil, da se takoj, ko bodo potrjena pravila, ustanovi v Škofji Loki emigrantsko društvo.

BROJ STEČAJEVA I PROTESTIRANIH MJENICA SKAČE I ZAPREPAŠTAVA

Trst, maja 1932. — Prema službenoj statistici u aprilu ove godine broj stečajeva u Italiji bio je 1793, a u aprilu lanjske godine 1411. Broj protestiranih mjenica u aprilu ove godine iznosio je 100.071.

Lučice, luk egipatski, krumpir

svake vrste za sjeme i rolo (amerikanac, bijeli Snežek, srpanjski biser, nomaljanski) te ostalo note i povrće nudja uz neoma popolne cijene:

HINKO BLUM

ZAGREB — KAPIOL br. 28.
Telefon 85-67

NAŠ NOVI DOKTOR.

Dne 31. maja promoviran je na zagrebačkoj univerziteti na čest doktora sveukupne medicine g. Viktor Legija, naš zemljak, rodom iz Pule iz poznate nacionalno svjesne familije. Novom doktoru najdražnije čestitamo.

TEŠKE PATNJE JUŽNOG TIROLA I JUŠKE KRAJINE IZNOSIMO BOGU.

Već od 1925. godine, s proleća uviđe, drži se u jednoj od mnogobrojnih, ali najvećih i najljepših bečkih crkva svečana služba sa propoviedima za uspomenu na pale ratnike na južnotirolskom frontu i za nemačke manjine pod Italijom. Od prošle godine ove crkvene svečanosti obuhvataju i jugoslovensku narodnu manjinu u Julijskoj Krajini. Ovu tužnu svečanost priređuje više austrijskih i nje načinskih kulturnih društava i ustanova, na čelu sa poznatim južnotirolskim udruženjem »Andreas Hofer«. Tako je u prošlu nedjelju, u odlično posjećenoj Karlskirche održana ova bolna i tihu svečanost i ostavila je svojom doстоjanstvenošću najdublji utisak na sve prisutne. Sjedinjene u istim patnjama nemačka i jugoslovenska manjina manifestovali su čuteći svoju solidarnost.

Službu i propovijed držao je poznati voditelj Južnotirolaca pater Inerkofler. U svečeničkoj odevi, sa velikim krstom u ruci, blijedog lica i jako svijetljih očiju ovaj starac stoji nepomično pred olтарom i u crkvenoj svjetlosti prije lici na neku srednjevjekovnu fresku nego na živog svećenika. Usne mu se samo miču, jer je njezin govor tih molitva. Ali kad u propovijed iznosi patnje svojih sapljenika, oči mu se zamagle suzama, a njegov drhtavi glas odjekuje pod crkvenim svodovima kao pratnja. Prisutni tada instiktivno podižu obrene glave k nebu i preko njihovih lica prelazi izraz duboke vjere u Boga i u Pravdu.

Pater Inerkofler počinje svoju propovijed: »Ovo nije politika. Ovo je samo pogled na Svetu Trojicu za podjarmljeni začvaj tirolskih brda i dobri slavenski narod Julijske Krajine. Ne politiku, već teške patnje ova naroda iznosimo Bogu, moleći ga da povrati Njemcima i Jugoslovenima u Tirolu i Julijskoj Krajini najobičnija čovječija prava, ekonomsku slobodu i mogućnost za život. Molimo se Bogu da im povrati kršćansko pravo da se na maternjem jeziku Bogu mole i da mogu vjersku nastavu očuvati...«

Pater Inerkofler iznosi zatim patnje i očajan položaj 250.000 Njemaca i 600.000 Jugoslovena koji žive u Južnom Tirolu i Julijskoj Krajini. Pater Inerkofler vrlo dobro poznaje patnički život Njemaca i Jugoslovena u Italiji i on tome već godinama i životom i pisanim rječju kao i svečeničkom propovjedi daje glasnog izraza. On je u isto vrijeme i glavni urednik i izdavač poznatog nječanskog kalendara »Adreas Hofer«, koji svake godine iznosi opširno, izpera uglednih političara i drugih nacionalnih radnika, pravo stanje nječanskog življia pod Italijom, a ove je godine posvetio prvi put jedan veliki dokumentovani članak i patnjama Slovenaca i Hrvata u Julijskoj Krajini. Kao dobar poznavaoč ovog teškog života, pater Inerkofler svojim rječima

u propovjedi djeluje na sve prisutne do suza. I napuštaći crkvu, preko dvije hiljadne duša osjeća kako malo iskrenosti ima u slatkorečnim i privlačnim izjavama fašista da su »ugovori o miru sramota kulturne Evrope!...«

Mi moramo biti zahvalni pateru Inerkofleru, koji je iz plemenitih portva u propagandi protiv fašizma i u molitvama uzbio u obzir i naš narod u Julijskoj Krajini. Ista nas sudbina veže i zajedničkom borbom i akcijom stvorit ćemo si bolju budućnost.

MJESTO VIJENCA NA ODAR MRTVOJ MAJCI

Našem prijatelju, poznatom patrioti g. Vjekoslavu Ivezu, činovniku splitske direkcije pomorskog saobraćaja, rodom iz Premanture, umrla je dne 21. o. m. našeg smrću majka. I u toj svojoj velikoj žalosti g. Ivezu pokazao se je iskrenim rodoljubom, te je mjesto vjenca na odar mile pokojnice poslao u fond našeg lista Din 300. — Izrazujući mu toplo sačeće mi mu najsrdačnije zahvaljujemo.

Povodom iste smrti šalje u istu svrhu din. 50 ožalošćena kćerka Katica, zet Ivo Rakić i unuci Boris, Branko, Smiljena i Bošilje.

Plemenitim darovateljima izrazujemo naše iskreno sačeće i najtopliju zahvalnost.

PRINOS JUGOSLAVIJE MATEICI ZA BRACU ISTRE

Na prvu gg. Antunu Ivezu i Zorku rođ. Kreši u Slav. Brodu sabran je na prilog g. Janka Defara, za Jugoslovensku Maticu, za istarske žrtve 425 dinara. Darovali su gg. Defar Rajmund, trovarac 100 Din; Defar Fanko, spravnik posti "Bos. Brodu i Todorović Ljubomir po 50 Din; Sulls Emil, priv. čin. i Gudelj Trivo, poštar po 30 Din; Defar Artun, činovnik "Danice", Defar Dušan, posjednik, Mihalović Dusan, šef prijavnog odeljenja policie. Sk. gatko Ivan, bravar, Ivezu Antun, delovodnik police, po 20 Din. Krebel Stanislav, stolar, Paskivlje Josip, mornar kr. ratne vojnica, Zimermann Antica, Fabijan Ožulja, Ivezu Zora po 10 Din; Defar Štefica, Smid Ninko i Kraljević Matilda po 5 Din — ukupno 425 Din. Jugoslovenska Matica zahvaljuje.

KRAPINSKE TOPICE

TOPICE

Termalno ljekovito kupalište usred davnog Zagorja. Preporuča se za mnogobrojni posjet kupališti zakupnik restauracije, hrvati restaurante i kanvari »Narodnog Domu« u Puli Grga Basletić.

Gostiona MARKO BRANICA

Nova Ves broj 2.
Sastajalište Istrana. — Na glasu je pruža gostima sve ugodnosti: primorska jela, dalmatinska vina, dva igrača za »boće« i kuglanu. — Posjeduje lijepu baštu. — Preporuča se Istranima.

Ig. Breznikar

Trgovina kave i čaja
Vlastita elektroprizionica i
elektromlin za mlevenje
Zagreb, Ilica broj 65.
Telefon 7657

Mali oglasnik „ISTRA“

ARCUS

AGENCIJA ZA PROMET NEKRETNINA
ZAGREB GUSTAV ILIĆ TEL. 67-56

VELIKU TRGOVACKU KUCU na Jelačićevom trgu sa 6 uličnih trgovackih lokalata više poslovnih prostorija i stanova, prodajem na bazi 11 postotka, potrebna gotovina oko 4.000.000 dinara isti objekat zamjenjuje za 3 manja objekta u Vlaškoj ulici ili na Maksimirskoj cesti. Pobliže Argus agencija Zagreb, Petrinjska ulica br. 3 (316-73).

NOVU MODERNU TROKATNICU u središtu sa 2 trgovacka ulična lokalata, više vrlo ljeplih modernih stanova sa najmodernijim komforom providjenih, plin, elektrika, vodovod, kanalizacija provedena, parketi. Kuća imade kolni ulaz, betonirano dvorište, prodajem za cca 1.800.000 Din. agencija »Argus« Zagreb, Petrinjska ulica 2, (2110-2424).

KRASNU NOVU VILU u Tuškanu sa 7 ljeplih velikih soba, hall i sav najmoderniji komfor, oko 3.200 kvadrata parka, vrt, voćnjaka i vinograda, prodaje se vrlo povoljno, cilj upite na »Argus« agenciju, Zagreb Petrinjska ulica 2, (2129).

VELIKU TRGOVACKU KUCU u Ilici sa više uličnih trgovackih lokalata, poslovnih i linih prostorija, kolni ulaz, vrlo dobro ukamućenje, prodajem za cca 6.000.000 dinara, potrebno u gotovom cca Din 3.000.000, ostalo može kupac preuzeti dugoročnu povoljnu amortizaciju. Pobliže »Argus« agenciju, Zagreb, Petrinjska ulica 2, (38-17).